

پیر محمد حسن

www.ketab.ir

انتشارات سورمهه (وابسته به حوزه هنری)

پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی

پرتو حسن

مجموعه مقالات نخستین همایش
هنر و تمدن شیعی

پدیدآورنده: سید عبدالمجید شریفزاده

طراح جلد: افسانه آسایش

چاپ و صفافی: شرکت: واژه پرداز اندیشه- چاپ اندیشه

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۲۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۷۵-۶۲۰-۶

نقل و چاپ نشود مگر با منوط به اجازه رسمی از ناشر است.

سرشناسه: همایش ملی هنر و تمدن شیعی (نخستین:

۱۳۹۴: تهران)

عنوان: و بنا پدیدآور: پرتو حسن: مجموعه مقالات نخستین

همایش هنر و تمدن شیعی/پدیدآورنده سید عبدالمجید

شریفزاده: آیه سفارش/پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی.

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات سورمهه، ۱۳۹۲.

مشخصات نشر: ۶۶۴ ص.

ISBN: 978-600-175-63۰-6

وضعیت فهرست نویسی: الفبایی

عنوان دیگر: مجموعه مقالات نخستین همایش هنر ظو

تمدن شیعی.

موضوع: شیعه -- تاریخ -- کنگر

موضوع: شیعه -- ایران -- تاریخ -- کنگر

موضوع: هنر اسلامی -- کنگر

موضوع: هنر اسلامی -- ایران -- تاریخ -- کنگر

شناسه افزوده: شریفزاده، عبدالمجید، گردآورنده

شناسه افزوده: شرکت انتشارات سورمهه

شناسه افزوده: شرکت انتشارات سورمهه، پژوهشکده

فرهنگ و هنر اسلامی

رده بندی کنگره: BP۱۴/۸ ۱۳۹۱

رده بندی دیویی: ۹۱۲/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۳۳۳۱

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشته پلاک ۲۳

صندوق پستی: ۱۵۸۱۵-۱۱۴۴

تلفن: ۶۹۴۲

سهمه پیماسکد ۳۰۰۵۳۱۹

تلفن مرکز بخش (بخش خط) ۶۶۴۶۰۹۹۳ فکس ۶۶۴۶۹۹۵۴

www.sorumeh.ir

- هنر، توسل، و ولایت الهی
- مبانی اخلاق حرفه ای - آملی - عنوانی در آفرینشگری هنری اصفهان صفوی
- (الگوی تمدن و هنر ایران شیعی)
- بررسی ساختار «مجلس» به عنوان موسیقی مذهبی خاص شیعیان هند و پاکستان
- تبیین جوانمردان و هنر شیعی
- هنر مُصَحَف سازی
- نگاهی اجمالی به تاریخچه، صنعت، و زمینه های زیبایی شناسی آن
- نمایشگری سوگ کاروانی قالیشوباره مشهد دهال کاشان
- به مثابه یک تالیف و اجرای فرهنگی شیعی
- کتیبه های اعتقادی بر تار و پود نساجی
- حکمت انسی هنر در آموزه های شیعی با مروری بر دعای جوشن کبیر
- بررسی مبانی و نمادهای رنگی از نگاه عارف شیعی، حسین واعظ کاشفی
- بررسی تطبیقی جایگاه ولایت از دیدگاه معارف شیعه و تصوف
- بررسی عناصر هنر شیعی در نگاره های نسخه خطی «حملة جدری».

محفوظ در کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری
 بررسی میزان و نحوه بازتاب دین اسلام و مذهب تشیع در ترانه‌های عامیانه ایران
 تجزیه و تحلیل آثار هنر و تمدن شیعی در جهان اسلام و توجه به
 نقش علما، استادان، و هنرمندان شیعی
 هنر شیعی ضریح سازی در حرم مطهر امام رضا (ع)
 اهمیت هنرهای اسلامی برای زندگی مسلمانان در دنیای معاصر
 تجسم نمادین تفکر شیعی در هنرهای کاربردی ایران
 صور شمایل در فرهنگ باستان و مذهب شیعی ایران
 تأثیر باورهای صفویه بر مفاهیم نقوش هندسی کاشی کاری های این دوره
 هنر شیعی هنر ارادت است
 جللی، ا. م. مقدس در تزئینات معماری امامزادگان و مقابر سده ۸ ق در قم
 شاعران شیعی مذهب، تبلور ادبی فرهنگ شیعی
 کاشی زرین فام و کاربرد آن در بناهای مذهبی
 نقشبند عشق
 روایت غدیر خم در آثار نگارگری دوره صفویه
 گونه‌شناسی معماری مسجد و مقایسه مساجد شیعی صفوی با
 مساجد ادوار سه گانه پیش از آن، بر اساس ظهور شاخصه‌های مفاهیم قدسی شیعی
 آیین استاد و شاگردی در میان کاتبان شیعه
 بررسی شمایل نگارگری مذهبی در اسلام و ظهور و رشد آن در ایران
 تحت تأثیر اعتقادات شیعی
 تزئینات وابسته به معماری حسینیه مشیر شیراز
 هنر و تمدن شیعی
 بازخوانی آموزه های شیعی در کتیبه های کاشی کاری مقبره میر بزرگ عراقی در مازندران
 بازتاب فرهنگ شیعی در دیوارنگاره های بناهای متبرکه ایران
 نظری به شیوه آموزشی قدما
 بیت های پیوند
 موضوع: پژوهشی گذرا بر هنر مشترک کشورهای پارسی زبان مسلمان
 در دوبیتی سرایی و دوبیتی خوانی

یا لطیف

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِهِ وَالْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ بِنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ
وَالْإِثْمَةُ الْمَعْصُومِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ
ذَرَّة نوره نور حق را جلوه گاهی دیگر است
یک به یک بر وحدت ذاتش گواهی دیگر است
اهل دل بیفتند در هر ذره از حق جلوه ای
هر دم ایشان را به رخسارش نگاهی دیگر است
دیده حق بین نبیند غیر حق در هر چه هست
لاجرم او را به هر جا سجده گاهی دیگر است
عاقلان جویند حق را در برون خویشان
عاشقان را از درون با دوست راهی دیگر است

خدا را سیاس می گویم که توفیق هدایت در طریق کشف حقیقت را با قافله سالاری
امامان همام به ما ارزانی داشت. در قاموس تفکر اسلامی، فرهنگ تقرب به پیشگاه
ربوبی و مشاهده حقایق عالم و اسماء الهی است. شرط احراز چنین مقامی و ارستگی از
همه قیود و دلبستگی به حق است. این مهم دست نمی یابد مگر به هدایت پیرانی معصوم

که راه را چنان می‌نمایند که در آن کژی و گمراهی نیست.

پیروانی که این راه را دریافته و در این طریق قدم گذاشته‌اند میراث سترگ تمدن اسلامی را رقم زده و برای امت اسلامی باقی گذارده‌اند. پاسداری از موارث حکمی و هنری این سرزمین پاسداشت حرمت امانات الهی است که شیعیان ایرانی با رنج مقدس خود و تربیت برگرفته از اهل بیت رسول، علیهم السلام، به درک فرهنگ اصیل اسلامی دست یافته و مظاهر جاودانی از عوالم ملکوتی و فرهنگ و هنر اسلامی را نمایان ساخته‌اند.

ز مهر اولیاء الله شانی کرده‌ام پیدا

برای خویش عیشی جاودانی کرده‌ام پیدا

رسا گریست دست من به قرب دوست یکتا

و مع دوستانش نردبانی کرده‌ام پیدا

و ای آل پیغمبر بود معراج روح من

به جز این آسمان ها آسمانی کرده‌ام پیدا

به حبیل الله عیسی است اعتصام من

برای نظم ایمان آسمانی کرده‌ام پیدا

سخن های امیرالمؤمنین دل من پرده از من

ز اسرار حقایق دلستانی کرده‌ام پیدا

انسان در مقام جانشین و خلیف خدا، آن نگار صورتگر و آن مبدأ و مقصد «هنر» و «هنرمندی»، به مرتبت آفرینش هنر دست یافته است و این ویژگی خاص مقام و مرتبت انسانی است که اندیشه‌ای «طراح» و دستانی «لاق» در او به ودیعت نهاده شده است. اما این انسان مبدع و هنرمند همیشه در غافل عود و وسوسه‌های شیطانی را دارد که او نیز قسم خورده است که گناهان آدمی را در زین با اربابش و زیبانمایی عرضه کند و سرنوشت آدمی را تحت تأثیر قرار دهد و با مبارزه‌ای سراسری می‌کوشد تا فرزندان آدم را از مسیر فطرت به انحراف بکشاند. ابزار او نیز تزوین و تدریل و وسوسه است که همگی سینه آدمی را نشانه رفته‌اند. «من شر الوسواس الخناس، الذی فی سواد نفوس الناس». هنرمندان محقق در جست‌وجوی کشف میانی هنر موعود در همه شئون هنر، اعم از محتوی، درون‌مایه یا تکنیک و فرم و قالب، بایستی در مراعات و دخالت این اصل هست اساسی خویش را مصروف سازند. «عدل» در آثار هنری، یعنی اینکه محتوا در جای خود قرار گیرد و تکنیک در جای خود؛ نه اینکه محتوا فدای تکنیک گردد و تکنیک قربانی محتوا. عدل در هنر، یعنی رعایت تکنیک مناسب هر محتوا. هنر جاری و ساری در مدینه فاضله قطعاً نمی‌تواند مبتنی بر غیر عدالت فرض گردد.

عدل در اثر هنری، یعنی به تناسب مخاطب با وی سخن گفتن. فرم و قالب عرف و شناخته شده به او ارائه دادن و در اندازه و ظرف او محتوی گزیدن و، در هر حال، رعایت مقتضای حال مخاطب را نمودن.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ جَمَالِكَ بِجَمِيلِهِ وَكُلِّ جَمَالِكَ جَمِيلٌ
هنر الهی و شیعی جمال صورت و معنی را می‌طلبد.

عدل‌شناسی در هنر هم محتوا را محک می‌زند و هم فرم و قالب را.

هنر موعود نمی‌تواند به ارائه زشتی‌ها در شکل‌ها و صورت‌های زیبا بپردازد.

در هنر الهی و شیعی اوج مقام هنری هنرمند شهود است. انسانی که از محیط خود فراتر می‌رود بیرون از محیط خود را می‌بیند و در مقام شاهد و شهید قرار می‌گیرد - که اوج قلّه هنر است. و این گونه است که نادیدنی‌ها را به شهود می‌نشیند و سخن و هنر او ارزش شنیدن و دیدن دارد.

آنچه امروز ما را بر آن داشت تا گرد هم آییم و در بیان میانی و میادی و معانی فرهنگ و تمدن شیعی به ترمیم و تفکر بپردازیم همانا رسیدن به سرچشمه‌های ازلی و ابدی این معارف و فرهنگ و تمدن هنرهاست.

اگر انسان‌ها در طلب حقیقت سیر کنند، باطناً در طلب حکمت و شعر عرفانی و هنر حقیقی و ابتدایی برمی‌آیند و شاعر و هنرمند نیز می‌تواند در مقام پاسخ‌گویی به اغراض اجتماعی باشد، ذیل پرسش‌های اصیل و برگرفته از تفکر اسلامی و شیعی به روشی روی می‌آورد که غیر مستقیم مسائل اجتماعی را در هنر خود مکشوف می‌کند و، از این رو، شاعر و هنرمند شیعی و مسلمان در تجربه بی‌غرضانه خودره آموز خالص می‌شود و این راهی است که حیات بشری پی می‌افکند و به آن معنی می‌بخشد. هنرمند شیعی در تفسیر هنری‌اش، بی‌غرضانه، به حقیقت تقرب می‌جوید و این گونه است که هنر و تمدن حاکمی شیعی شکل می‌گیرد.

صورت انسان دگر، معنی آن دیگر است

صورت انسان مس و معنی انسان زر است

مس چو بود لحم و پوست، زر چه بود عشق دوست

این مس اگر زر شود، از دو جهان برتر است

عشق بود روح دین، چشم و چراغ یقین

هر که درو عشق نیست کفر درو مضمحل است

عشق رساند تو را تا به جناب خدا

در ره اطوار صنع راهرو و راهبر است

بدین وسیله مراتب تقدیر و تشکر خود را از ریاست محترم حوزه هنری و معاونت

پژوهش و آموزش اعلام می‌دارد و ان شاء الله، با توجه به تأکیدات ریاست محترم حوزه هنری، جناب آقای مؤمنی شریف، در راه‌اندازی دبیرخانه دائمی هنر و تمدن شیعی و برنامه‌ریزی برای برگزاری همایش بین‌المللی هنر و تمدن شیعی بتوانیم گوشه‌ای از نقش تفکرات و اعتقادات شیعی را در شکل‌گیری تمدن اسلامی بیان کنیم. لذا مراتب تقدیر و تشکر خود را از اعضای شورای سیاست‌گذاری و اعضای علمی همایش اعلام می‌دارم و امیدوارم همچنان با هدایت و حمایتشان برای بهتر برگزار شدن این همایش‌ها ما را یاری نمایند.

اهل معنی همه جان و همه جانان هم‌اند
عس هم، قیله هم، دین هم، ایمان هم‌اند
در حق همگی هم‌سفر و هم‌راه‌اند
زاد هم، مرکب هم، آب هم و نان هم‌اند
همه بگذشته ز دنیا خدا رو کرده
هم‌عنان در راه دین و دین‌داران هم‌اند
همه از ظاهر و باطن هم آگاه‌اند
آشکارای هم و واقف بر سران هم‌اند
عقل کلشان پدر و مادرشان نفس کل است
همه مانند به هم یاور و اخوار هم‌اند
همه آینه هم، صورت هم، معنی هم
همه هم آینه، هم آینه‌داران هم‌اند

اعضای شورای سیاست‌گذاری همایش عبارت‌اند از:

جناب آقایان خسرو زینال‌پور، دکتر ایرج داداشی، دکتر سید عبدالمجید شریف‌زاده، دکتر محمدعلی رجیبی، حجت‌الاسلام سرلک، دکتر حسن بلخاری، و سرکار خانم مهندس مریم ملک.

اعضای شورای علمی همایش عبارت‌اند از:

جناب آقایان دکتر ایرج داداشی، دکتر سید عبدالمجید شریف‌زاده، دکتر محمدعلی رجیبی، دکتر حسن بلخاری، دکتر محمد مهدی هراتی، دکتر محمد رجیبی، محمدحسین رجیبی، و سرکار خانم مهرانگیز مظاهری.
و دبیر اجرایی همایش: جناب آقای نجابت.

دبیر علمی همایش
سید عبدالمجید شریف‌زاده